

Sprawa C-693/19

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

13 września 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Tribunale di Milano (Włochy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

10 sierpnia 2019 r.

Strona skarżąca:

SPV Project 1503 Srl

Dobank SpA

Strona pozwana:

YB

Przedmiot postępowania głównego

Postępowanie egzekucyjne – zajęcie egzekucyjne.

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Wykładnia art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 i 7 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29).

Pytanie prejudycjalne

Czy, i na jakich warunkach, art. 6 i 7 dyrektywy 93/13/EWG i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak opisane poniżej, uniemożliwiającemu sądowi egzekucyjnemu

przeprowadzenie kontroli co do istoty tytułu egzekucyjnego, który stał się prawomocny i uniemożliwiającemu temu sądowi, w przypadku gdy konsument chce powołać się na nieuczciwy charakter warunku zawartego w umowie, na podstawie której sporządzono tytuł egzekucyjny, zniwelowanie skutków dorozumianej powagi rzeczy osądzonej?

Powołane przepisy prawa Unii

Karta praw podstawowych

Dyrektywa 93/13/EWG

Powołane przepisy prawa krajowego

Rozporządzenie z mocą ustawy z dnia 6 września 2005 r. nr 206 (tzw. kodeks praw konsumenta), w szczególności art. 33 ust. 1 i art. 33 ust. 2 lit. f):

„1. W umowie zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą warunki, które pomimo dobrej wiary powodują, że konsument odczuwa znaczną nierównowagę w zakresie praw i obowiązków wynikających z umowy, uznaje się za nieuczciwe.

2. Warunki umowne uznawane są za nieuczciwe, o ile nie zostanie udowodnione, że jest inaczej, jeśli ich celem lub skutkiem jest:

[...]

f) nałożenie na konsumenta, w przypadku niewykonania lub opóźnionego wykonania zobowiązania, obowiązku zapłaty kwoty pieniężnej w formie odszkodowania, kary lub jakiegokolwiek innego równoważnego roszczenia w wyrażnie nadmiernej wysokości; [...]

oraz art. 36:

„1. Warunki uznane za nieuczciwe w rozumieniu art. 33 i 34, są nieważne, a umowa zachowuje ważność w pozostałej części.

[...]

3. Nieważność działa wyłącznie na korzyść konsumenta i może zostać ustalona z urzędu przez sąd”.

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania

- 1 Strona pozwana YB zawarła szereg umów pożyczki na łączną kwotę 18 200 EUR ze spółką Findomestic Banca SpA, która zbyła swą wierzytelność spółce Activa

Factor SpA. Ta ostatnia z kolei zbyła tę wierzytelność stronie skarżącej – SPV Project 1503 srl (zwanej dalej: „SPV”).

- 2 Powyższe umowy zawierały warunki przewidujące zastosowanie kary i odsetek za zwłokę w przypadku opóźnienia w wykonaniu obowiązku spłaty pożyczki.
- 3 Na podstawie tych warunków spółka SPV doręczyła YB nakaz zapłaty, którego dłużnik nie zakwestionował poprzez wniesienie sprzeciwu i który w związku z tym stał się prawomocny. Następnie spółka SPV powiadomiła YB o zajęciu równowartości dochodzonych od niego wierzytelności w niektórych bankach. Doręczony nakaz zajęcia opiewał na kwotę 31 332 EUR.
- 4 Na kwotę tę składały się następujące elementy: 16 290,52 EUR – kwota stanowiąca równowartość „kapitału, o którym mowa w nakazie zapłaty”, 13 539,27 EUR z tytułu „odsetek, zgodnie z nakazem zapłaty”, a na pozostałą kwotę złożyły się kwoty z tytułu kosztów i opłat.
- 5 Na rozprawie spółka SPV określiła swą wierzytelność na kwotę 34 479,25 EUR.
- 6 Sąd odsyłający, uznawszy podczas postępowania egzekucyjnego, że warunek dotyczący stawki odsetek za zwłokę (przewyższającej w skali roku 14%) można uznać za warunek nieuczciwy, wezwał dłużnika do wyrażenia ewentualnego zamiaru do powołania się na nieuczciwy charakter warunków dotyczących odsetek za zwłokę, co w konsekwencji mogło doprowadzić do zmniejszenia wierzytelności należącej do SPV.

Zasadnicze argumenty stron postępowania głównego

- 7 W toku postępowania egzekucyjnego YB oświadczył, że chce powołać się na nieuczciwy charakter warunku ustalającego wysokość odsetek za zwłokę. Na podstawie wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9 listopada 2010 r., VB Pénzügyi Lízing Zrt., C-137/08, ECLI:EU:C:2010:659, sąd odsyłający podniósł zatem możliwość wykonywania uprawnień do prowadzenia dochodzenia z urzędu w celu sprawdzenia ewentualnego nieuczciwego charakteru warunku, na podstawie którego określono stawkę odsetek za zwłokę.
- 8 SPV wykluczyła możliwość, aby powyższe fakty przeważały nad prawomocnym orzeczeniem w postaci sądowego nakazu zapłaty, którego funkcja przewiduje zapewnienie pewności prawa. SPV zauważyła ponadto, posiłkowo, że ciężar dowodu dotyczący nieuczciwego charakteru tego warunku spoczywa na YB, i doszła do wniosku, że ustalone stawki odsetek za zwłokę nie są lichwiarskie.

Zwięzłe uzasadnienie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 9 Zgodnie z orzecznictwem Corte di cassazione (włoskiego sądu kasacyjnego) powaga rzeczy osądzonej obejmuje nie tylko wyraźne wydanie postanowienia,

lecz również powody, które stanowią, choć w sposób dorozumiany, jego logiczną i prawną podstawę. Podejście to ma również zastosowanie do nakazu zapłaty kwoty pieniężnej, który w przypadku braku sprzeciwu nabiera mocy powagi rzeczy osądzonej nie tylko w odniesieniu do dochodzonej wierzytelności, ale również w odniesieniu do podstawy wydania tegoż nakazu, uniemożliwiając w ten sposób dalszą analizę przyczyn przedstawionych w uzasadnieniu odnośnego żądania.

- 10 Ta zasada wynikająca z orzecznictwa, zwana „dorozumianą powagą rzeczy osądzonej”, opiera się na logicznym twierdzeniu, że jeżeli sąd orzekł w danej kwestii, to bezspornie rozwiązał w sposób niesprzeczny z kwestią rozstrzygniętą wyraźnie w orzeczeniu wszystkie pozostałe kwestie podlegające rozpatrzeniu przed rozstrzygnięciem, którego bezpośrednio dotyczy orzeczenie.
- 11 W związku z powyższym wierzyciel, uzyskawszy nakaz zapłaty i po uprzednim doręczeniu wezwania do zapłaty długu, ma prawo powiadomić o zajęciu i złożyć wniosek o wszczęcie procedury zajęcia egzekucyjnego. W szczególności poprzez zajęcie wierzytelności osób trzecich wierzyciel, na podstawie tytułu egzekucyjnego, przymusowo przejmuje wierzytelności (w oparciu o powiadomienie o zajęciu) osób trzecich wobec swojego dłużnika.
- 12 Zgodnie z orzecznictwem Corte di cassazione procedura zajęcia, w odróżnieniu od procedury dotyczącej ustalania istnienia roszczenia, „nie stanowi nieprzerwanego szeregu czynności przewidzianych w celu doprowadzenia do jednej, ostatecznej decyzji, lecz szereg postępowań drugorzędnych, czyli niezależny szereg czynności podporządkowanych różnym późniejszym decyzjom”. Faktycznie w ramach postępowania egzekucyjnego sąd wykonuje uprawnienia związane z nakazywaniem, „ograniczające się do kierowania postępowaniem egzekucyjnym w celu zapewnienia właściwego wykonania składających się na nie czynności, zgodnie z kryteriami szybkości i celowości”. Wykonywanie uprawnień decyzyjnych jest zatem wykluczone.
- 13 W odniesieniu do uprawnień, które mogą być wykonywane z urzędu przez sąd egzekucyjny, sąd odsyłający zauważa również, że istnienie ważnego tytułu egzekucyjnego jest warunkiem podjęcia czynności egzekucyjnych. W związku z tym tytuł egzekucyjny musi pozostać w mocy przez cały okres zajęcia, które w przeciwnym razie stałoby się bezprzedmiotowe. Sąd egzekucyjny ma zatem uprawnienie i obowiązek do sprawdzenia, czy istnieje tytuł egzekucyjny obowiązujący na początku i przez cały czas trwania postępowania egzekucyjnego, a w przypadku jego braku musi on wstrzymać to postępowanie. Jednakże uprawnienia przysługujące z urzędu sądowi egzekucyjnemu ograniczają się do samego zweryfikowania istnienia tytułu egzekucyjnego i nie mogą obejmować także „istoty treści” tego tytułu.
- 14 Sąd odsyłający precyzuje również, że w przypadku zajęcia wierzytelności osoba trzecia (tj. dłużnik dłużnika, wobec którego prowadzone jest postępowanie egzekucyjne), począwszy od zawiadomienia o akcie zajęcia, staje się dozorcą

kwot należnych od niego w granicach kwoty wierzytelności wskazanej w wezwaniu do zapłaty i jest zobowiązany do poinformowania wierzyciela „o tym, jakie rzeczy lub kwoty obejmuje jego należność lub jakie rzeczy i kwoty posiada oraz w jakim terminie musi dokonać płatności lub wydania rzeczy” [art. 547 ust. 1 codice di procedura civile (włoskiego kodeksu postępowania cywilnego)].

- 15 Wreszcie na danym etapie postępowania głównego sądowi egzekucyjnemu przysługuje z urzędu uprawnienie do sprawdzenia, oprócz faktu istnienia tytułu egzekucyjnego, prawidłowości naliczonego roszczenia, podkreśla się jednak ponownie, że nie dotyczy to również istoty treści tytułu.
- 16 Sąd odsyłający przytacza następnie orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości, zgodnie z którym „system ochrony ustanowiony na mocy tej dyrektywy opiera się na założeniu, że konsument znajduje się w gorszym położeniu niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania, i w związku z tym godzi on się na postanowienia umowne sporządzone uprzednio przez przedsiębiorcę, nie mając wpływu na ich treść” oraz „cel art. 6 dyrektywy [93/13], który nakłada na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia zasady, że nieuczciwe warunki nie wiążą konsumentów, nie mogłyby zostać osiągnięty, gdyby konsument miał obowiązek samodzielnego powołania się na nieuczciwy charakter takich warunków. W sprawach, w których wartość przedmiotu sporu jest często niewielka, wynagrodzenie adwokata mogłoby przekroczyć wartość chronionych interesów, co mogłoby odwieść konsumenta od podjęcia obrony przed stosowaniem nieuczciwych warunków.: O ile prawdą jest to, że w wielu państwach członkowskich przepisy procesowe pozwalają osobom fizycznym występować w takich sporach osobiście, o tyle istnieje realne niebezpieczeństwo, że w szczególności z powodu niewiedzy konsument nie powoła się na nieuczciwy charakter nałożonych na niego warunków. W konsekwencji skuteczna ochrona konsumenta może zostać osiągnięta jedynie wtedy, gdy sąd krajowy będzie miał kompetencję do oceny tego rodzaju warunków z urzędu” (wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27 czerwca 2000 r., *Océano Grupo Editorial i Salvat Editores*, od C-240/98 do C-244/98, ECLI:EU:C:2000:346, pkt 25, 26).
- 17 Według sądu odsyłającego to, co w wyroku w sprawie *Océano* było jedynie uprawnieniem, wraz z wyrokiem z dnia 4 czerwca 2009 r., *Pannon GSM Zrt.*, C-243/08, ECLI:EU:C:2009:350, stało się prawdziwym obowiązkiem zbadania z urzędu nieuczciwego charakteru warunku z uwagi na to, że sąd dysponuje, zgodnie z brzmieniem pkt 35 wyroku w sprawie *Pannon*, „niezbędnymi w tym celu informacjami co do okoliczności prawnych i faktycznych” (i bez uszczerbku dla potrzeby uzyskania oświadczenia o zamiarze powołania się przez konsumenta na nieuczciwy i niewiążący charakter warunku). Powyższy obowiązek jest spójny z zadaniem sądu do zapewnienia skuteczności (*effet utile*) ochrony, która jest celem postanowień dyrektywy 93/13.

- 18 Ponadto Trybunał orzekł, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 jest „przepis[em] bezwzględnie obowiązujący[m], który – uwzględniając okoliczność, że jedna ze stron umowy jest stroną słabszą – zmierza do zastąpienia formalnej równowagi praw i obowiązków stron ustanowionej w umowie równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron” oraz że „[z] uwagi na rodzaj i wagę interesu publicznego stanowiącego podstawę ochrony udzielonej konsumentom w przepisach dyrektywy zasadne jest ponadto, by sąd krajowy zobowiązany był do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowne mają charakter nieuczciwy, i by dokonawszy takiego badania, zniwelował brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą” (wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26 października 2006 r., Mostaza Claro, C-168/05, ECLI:UE:C:2006:675, pkt 36 i 38). Znaczenie interesu leżącego u podstaw ochrony zapewnionej konsumentowi na mocy dyrektywy 93/13 zostało również potwierdzone w orzeczeniach, w których Trybunał, w świetle zasady równoważności (stanowiącej wraz z zasadą skutecznej ochrony ograniczenie dla zasady autonomii proceduralnej państw członkowskich) przyrównał art. 6 dyrektywy 93/13 do przepisów krajowych mających w ramach krajowego porządku prawnego charakter przepisów z zakresu porządku publicznego (m.in. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, ECLI:UE:C:2016:980, pkt 54).
- 19 W tym kierunku podążają, według sądu odsyłającego, te orzeczenia, w których na podstawie zasady równoważności lub zasady skutecznej ochrony Trybunał przyznał sądowi krajowemu uprawnienia dochodzeniowe z urzędu (w szczególności wyrok z dnia 9 listopada 2010 r., VB Pénzügyi Lízing Zrt., C-137/08, ECLI:UE:C:2010:659) oraz orzeczenia, w których pod pewnymi warunkami przewidział on możliwość przeważenia nad powagą rzeczy osądzonej.
- 20 Wśród tych ostatnich sąd odsyłający przytacza wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 6 października 2009 r., C-40/08, Asturcom, ECLI:EU:C:2009:615, w którym Trybunał stwierdził w pkt 53, że „jeżeli sąd krajowy rozpatrujący wniosek o wszczęcie egzekucji wyroku sądu polubownego powinien, zgodnie z krajowymi przepisami proceduralnymi, dokonać z urzędu oceny sprzeczności zapisu na sąd polubowny z krajowymi zasadami porządku publicznego, jest on również zobowiązany do dokonania z urzędu oceny nieuczciwego charakteru tego zapisu pod kątem art. 6 [...] dyrektywy [93/13]”.
- 21 W wyroku tym Trybunał wykluczył możliwość, by zgodnie z zasadą skutecznej ochrony sąd hiszpański, rozpatrując wniosek o wszczęcie egzekucji niezaskarżonego wyroku sądu polubownego ogłoszonego w postępowaniu, w którym konsument nie uczestniczył, mógł z urzędu stwierdzić, że warunek umowny jest nieuczciwy (w tym przypadku warunek ten dotyczył określenia siedziby organu arbitrażowego).
- 22 Jak stwierdził sąd odsyłający, w tej samej sprawie rzecznik generalna Verica Trstenjak doszła do innego wniosku, uznając, że zbadanie z urzędu przez sąd krajowy było rozwiązaniem najzgodniejszym z celem ochrony konsumentów,

- wynikającym z dyrektywy 93/13, oraz że bezczynność konsumenta w postępowaniu, na zakończenie którego sporządzono tytuł wykonawczy (przy czym samo postępowanie faktycznie nie zostało przeprowadzone przed sądem), mogła zostać naprawiona w ramach wykonywania przedmiotowego tytułu wykonawczego.
- 23 Zdaniem sądu odsyłającego istnieje również różnica między niniejszym postępowaniem a postępowaniem, zakończonym wydaniem przytoczonego wyroku w sprawie Asturcom.
  - 24 Postępowanie wszczęte na wniosek Asturcom było postępowaniem niespornym, po zakończeniu którego sędzia przy (fizycznej) nieobecności dłużnika (pozostającego biernym już w momencie sporządzania tytułu egzekucyjnego) mógł jedynie wydać postanowienie zarządzające wszczęcie egzekucji bądź go nie wydawać.
  - 25 Natomiast w niniejszym postępowaniu egzekucyjnym dłużnik stawiał się (w ten sposób zaprzestał postawy bierności, która doprowadziła do wydania prawomocnego sądowego nakazu zapłaty) i wyraził wolę powołania się na (potencjalny) nieuczciwy charakter warunków umownych.
  - 26 W wyroku z dnia 18 lutego 2016 r., Finanmadrid, C-49/14, ECLI:EU:C:2016:9, Trybunał natomiast stwierdził, że hiszpańskie przepisy proceduralne, które w ramach postępowania w sprawie wydania nakazu zapłaty lub postępowania egzekucyjnego w przedmiocie nakazu zapłaty nie pozwalają na kontrolę z urzędu ewentualnego nieuczciwego charakteru warunków zawartych w umowie, z której wywodzone jest roszczenie, są sprzeczne z zasadą skutecznej ochrony przewidzianej w dyrektywie 93/13/EWG.
  - 27 Sąd odsyłający ma wątpliwości, czy w niniejszej sprawie zarówno warunek określający wysokość odsetek za zwłokę należnych wierzycielowi, jak i warunek przewidujący, oprócz wspomnianych odsetek za zwłokę, karę „dotyczącą 8%” są zgodne z art. 33 ust. 2 lit. f) rozporządzenia z mocą ustawy nr 206 (oraz z odpowiadającym mu przepisem dyrektywy 93/13).
  - 28 Zgodnie z treścią nakazu zapłaty sąd, który wydał nakaz, nie zajął stanowiska w przedmiocie ewentualnego nieuczciwego charakteru wspomnianych warunków.
  - 29 Zgodnie z przepisami i orzecnictwem krajowym – ponieważ YB nie zgłosił sprzeciwu wobec wspomnianego nakazu zapłaty – nakaz ten nabył powagę rzeczy osądzonej. W szczególności należy uznać, że (brak) nieuczciwego charakteru warunków zawartych w umowie zawartej między wierzycielem a dłużnikiem jest w tej sytuacji przedmiotem dorozumianej powagi rzeczy osądzonej.
  - 30 Wynika z tego, w świetle zasady równoważności ochrony, że sąd egzekucyjny nie może ustalić, czy postanowienia zawarte w tej umowie są nieuczciwe. Dzieje się tak nie tylko dlatego, że sąd egzekucyjny nie może, zgodnie z prawem

krajowym, przeprowadzić kontroli „co do istoty” sądowego tytułu egzekucyjnego, ale również dlatego, że nakaz ten nabył już powagę rzeczy osądzonej.

- 31 Sąd odsyłający zwraca się zatem do Trybunału z pytaniem, czy wymóg zastąpienia formalnej równowagi między prawami i obowiązkami przedsiębiorcy i konsumenta, którą ustanawia umowa, rzeczywistą równowagą mającą na celu przywrócenie równości między stronami umowy, umożliwia sądowi egzekucyjnemu poinformowanie konsumenta (mimo iż zachował on bierność podczas postępowania, po zakończeniu którego wydano prawomocny już tytuł sądowy) o ewentualnym nieuczciwym charakterze warunków umownych, który nie został wyraźnie wykluczony w prawomocnym orzeczeniu, i czy w przypadku gdy konsument wyraził wolę powołania się na nieuczciwy charakter tych warunków, sam sąd może zbadać nieuczciwy charakter warunków umownych, pomimo, z jednej strony, okoliczności, zgodnie z którymi sąd wykonawczy nie może przeprowadzić oceny co do istoty sądowego tytułu egzekucyjnego, a z drugiej strony – prawomocności orzeczenia.
- 32 Zdaniem sądu odsyłającego niezbadanie przez sąd w trakcie postępowania, czy warunki umowne są nieuczciwe, może prowadzić do niepełnej i niedostatecznej ochrony konsumentów, przez co przestaje ona być odpowiednim i skutecznym sposobem prowadzącym do zaprzestania stosowania nieuczciwych warunków umownych.
- 33 Inicjatywa sądu, aby poinformować konsumenta o ewentualnym naruszeniu przepisów chroniących słabszą stronę umowy, nie stanowi naruszenia zasady bezstronności sądu.
- 34 Ten sam sąd przypomina stwierdzenie Trybunału, że bezstronność sądu wiąże się z jego jednakowym dystansem „do stron sporu i ich odpowiednich interesów w odniesieniu do jego przedmiotu”. W tej perspektywie wykonywanie uprawnień przysługujących sądowi z urzędu, dalekie od bycia jednoznacznym z naruszeniem zasady bezstronności sądu, oznaczałoby wizję osoby sędziego nieograniczającej się do funkcji arbitra w sporze między stronami, lecz działającego w ogólnym interesie społeczeństwa (w tym względzie zob. wyrok z dnia 14 czerwca 2017 r., C-685/15, *Online Games*, ECLI:EU:C:2017:452, pkt 61 i 64).
- 35 Wreszcie, oprócz wyżej wspomnianego aspektu bezstronności, sąd odsyłający opiera swoje pytanie również na art. 47 karty praw podstawowych, ponieważ Trybunał podkreślił znaczenie tego przepisu w perspektywie „skuteczności praw, jakie jednostki wywodzą z dyrektywy 93/13 w odniesieniu do stosowania nieuczciwych warunków umów” (wyrok z dnia 17 lipca 2014 r., *Sánchez Morcillo*, C-169/14, ECLI:UE:2014:2099, pkt 35).